

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

"หนังสือสามารถจัดอคติและสร้างสังคม ไม่ใช่ด้วยการให้แบบอย่างชีวิตที่เป็นสูตรสำเร็จ ไม่ใช่ด้วยเนื้อหาสูงส่งเกี่ยวกับมนุษยชาติ หากแต่ด้วยเรื่องราวที่วางไม่ลงซึ่งทำให้เราจินตนาการได้ถึงวิถีชีวิตของคนอื่น ๆ เรื่องที่ดีจะเปิดโอกาสให้เรารู้จักผู้คนในฐานะบุคคลคนหนึ่ง และเมื่อเรารู้จักใครในฐานะบุคคล, รู้จักทั้งจุดอ่อน ความซับซ้อน และการต่อสู้.. เมื่อนั้นเราจึงเป็นอิสระจากการสรุปเหมารวม เรื่องราวทั้งหลาย, ไม่ว่าจะผ่านการเขียน เล่า แบ่งปัน หรือแปรรูป ต่างก็เติมเต็มเรา เชื่อมโยงเรา และช่วยให้เรารู้จักกันและกันดีขึ้นกว่าเดิม"

เฮเซล รอชแมน (1993 : 19)

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรและพลังที่สำคัญ เป็นวัยที่กำลังส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางสติปัญญา และทางศีลธรรม จรรยา ทักษะคิด (สุโท เจริญสุข, 2515 : 527 - 557) และเป็นผู้ที่จะกำหนดอนาคตของชาติต่อไป ดังคำขวัญเนื่องในวันเด็กแห่งชาติซึ่งเคยติดปากกันอยู่หลายปีที่ว่า "เด็กไทยคือหัวใจของชาติ เด็กฉลาดชาติเจริญ" ฉะนั้น การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน จึงไม่อาจเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่จะปล่อยให้หายไปโดยไม่ใส่ใจได้เลย

นับตั้งแต่เด็กเกิดมา มีอิทธิพลหลายอย่างซึ่งจะสร้างความสามารถทางสังคมให้เด็กก้าวหน้า เป็นขบวนการสลับซับซ้อนที่จะช่วยให้เด็กเติบโต ได้เป็นสมาชิกในสังคมที่เด็กดำรงชีวิตอยู่ ความสามารถทางสังคมที่เด็กได้รับนั้น มาจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยตรง การเรียนรู้เหล่านี้ เด็กได้อาศัยการใช้ภาษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดการปรับตัว รับความรู้ใหม่ เรียนรู้กรอบแห่งสังคม ภาษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างดี และสำหรับการเรียนรู้ทางภาษานี้ ทักษะที่จะช่วยเพิ่มพูนสมรรถภาพในการสื่อความหมาย และการใช้สัญลักษณ์ได้อย่างดีก็คือ ทักษะการอ่านและการเขียน เพราะจะช่วยกระตุ้นการฝึกฝนการใช้ภาษาเกินกว่าพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ (บันลือ พุกกระวัน, 2521 : 25 - 28)

การฝึกฝนการใช้ภาษา และการเรียนรู้ทางสังคมผ่านการอ่านหนังสือ ไม่ได้หยุดบทบาทไปที่วัยเริ่มต้นเรียนเท่านั้น ในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนการ "ต่อยอด" ของการศึกษาระดับ

ประณมนั้น การศึกษาและการอ่านยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นไปอีก การอ่านของเด็กในวัยนี้เป็นการอ่านที่มุ่งประโยชน์เพื่อการแสวงหาความรู้ กับความอ่านเพื่อสนองตอบความสนใจส่วนตัว สำหรับเด็กที่ก้าวเข้าสู่วัยรุ่น การอ่านมีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างเสริมบุคลิกภาพ และหล่อหลอมความคิดจิตใจ (ธัญญา สังขพันธ์ฐานนท์, 2538 : 167) นิสิต ชูโต และคณะ (2526, อ้างใน สุกัญญา ตีระวนิช และนันทริกา คุ่มไพโรจน์, 2526 : 6) ได้ระบุไว้ว่า เด็กจะค่อยเรียนรู้ เลียนแบบ และสะสมไปที่ละเล็กละน้อยเรื่อย ๆ ไป จนกระทั่งยึดเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเขาเจริญวัยขึ้น ดังนั้น หนังสือที่เด็กอ่านจึงมีบทบาทเป็นตัวกำหนดทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการปูพื้นฐานแนวคิดและค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก

จากการเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญดังนี้ จึงน่าสังเกตอย่างยิ่งว่า ตลอดระยะเวลาประมาณหนึ่งศตวรรษในประเทศไทย ของหนังสืออ่านสำหรับเด็ก (ที่ไม่ใช่หนังสือเรียน) ที่ผ่านมานี้ หนังสือที่เป็นวรรณกรรมแปลจากภาษาต่างประเทศนั้น ได้เกิดและเติบโตในตลาดเคียงคู่กัน - หรืออาจกล่าวได้ว่า - บางเวลานำหน้าวรรณกรรมของไทย จากนักเขียนไทยเสียด้วยซ้ำ

หนังสือสำหรับเด็กของไทยในยุคแรกเริ่มนั้น เป็นหนังสือประเภทร้อยกรอง ได้แก่บทเห่ กล่อมต่าง ๆ ต่อมาจึงได้เขียนเป็นร้อยแก้ว และเรื่องที่เขียนส่วนมากเป็นนิทานคำสอนต่าง ๆ หนังสือที่ปรากฏหลักฐานว่าแต่งขึ้นสำหรับเด็กเล่มแรกได้แก่ "จินตามณี" แต่งโดยพระโหราธิบดีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2223 เป็นหนังสือแบบเรียนเล่มแรกของไทยที่คัดลอกต่อกันมา เมื่อมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หนังสือแบบเรียนที่ใช้ศึกษาเล่าเรียนกัน ตามที่ปรากฏในหนังสือโบราณศึกษา มีอยู่ 5 เล่ม คือ ประถม ก กา สุบินทกุมาร ประถมมาลา ประถมจินตามณีเล่ม 1 และประถมจินตามณีเล่ม 2 ซึ่งเมื่อเด็กอ่านหนังสือแตกแล้วจึงอ่านหนังสือประกอบอื่น ๆ ต่อไป ได้แก่ เสือโค จันทโครพ สังข์ทอง กากี พระยาจันทันต์ สวัสดิรักษา เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งโรงพิมพ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 จึงได้นำหนังสือเหล่านี้มาจัดพิมพ์

จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มมีการจัดการศึกษาตามแบบใหม่ ในปี พ.ศ. 2414 ได้ยกเลิกแบบเรียนที่ได้กล่าวมาแล้ว และให้ใช้แบบเรียนหลวงของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) จำนวน 6 เล่มแทน ในระยะนี้ (พ.ศ. 2430 - 2471) หนังสือสำหรับเด็กได้วิวัฒนาการขึ้นอย่างรวดเร็ว กรมศึกษาธิการได้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2430 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ สมัยดำรงพระยศเป็นพระเจ้าหลานเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นผู้บัญชาการ ได้ทรงนิพนธ์แบบเรียนเร็วขึ้น และให้ใช้สอนในโรงเรียนแทนแบบเรียนหลวงเดิม ช่วยให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ภายในเวลาเพียงหนึ่งปีถึงหนึ่งปีครึ่ง แทนที่จะเป็นสามปีอย่างแต่ก่อน นอกจากนี้ กรมศึกษาธิการยังได้จัดพิมพ์แบบสอนอ่านของวิชาต่าง ๆ ออกมาหลายชุดด้วย

ช่วงเวลาเดียวกันนี้เอง บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และเจ้านายซึ่งนิยมเสด็จไปศึกษาในยุโรปกันมาก เมื่อกลับมาเมืองไทย จึงได้นำเอาวัฒนธรรมความคิดใหม่ ๆ จากยุโรปมาเผยแพร่ มีการแปลวรรณกรรมจากตะวันตกมาเป็นภาษาไทยอย่างแพร่หลาย หนังสือพิมพ์รัตนโกสินทร์ ก็ได้เริ่มแปลนิทานภาษาอังกฤษมาลงด้วย นักเล่าและแปลนิทานที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในยุคนั้นได้แก่ น.ม.ส. (พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์) ซึ่งได้ทรงแปลนิทานจากภาษาอังกฤษไว้มาก รวมถึงนิทานอีสป และนิทานเวตาล ด้วย

ระหว่างปี พ.ศ. 2455 – 2464 กรมราชบัณฑิตได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งไม่ใช่ตำราเรียนชั้นหลายเล่ม ส่วนมากเป็นเรื่องแปล เช่น นายแฉะผู้ขายยักษ์ เด็กที่เมืองจีน ฯลฯ โรงเรียนต่าง ๆ ก็มีบทบาทในการผลิตหนังสือสำหรับเด็กด้วยเช่นกัน ส่วนมากเป็นลักษณะนิเทศสารที่มีกำหนดออกประจำ เช่น จดหมายเหตุแสงอรุณวัดมหาวิद्याลัย อัสสัมชัญอุโฆษสมัย สอนกุหลาบวิทยา แดงการศึกษาเทพศิรินทร์ ฯลฯ จนกระทั่งภายหลังปี พ.ศ. 2472 เป็นต้นมา หนังสือสำหรับเด็กออกสู่ตลาดน้อยลงเนื่องจากเป็นยุคที่นวนิยายสำหรับผู้ใหญ่เฟื่องฟูขึ้น ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475) และเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา (พ.ศ. 2482 – 2486) แต่ก็ยังคงมีทั้งหนังสือสำหรับเด็กที่เขียนโดยนักเขียนไทย และที่เป็นงานแปลทยอยตีพิมพ์อยู่ค่อนข้างสม่ำเสมอ ส่วนมากเป็นเรื่องยาวลงติดต่อกันในนิเทศสาร

ยุคที่หนังสือเด็กเฟื่องฟูมากเป็นยุคที่อยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2491 ถึง พ.ศ. 2513 ในยุคนั้น โรงพิมพ์คุรุสภาได้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กขึ้นสองชุด คือ คลังนิยาย กับ นิทานประทีปทอง เป็นที่นิยมของเด็กอย่างมาก นับได้ว่าจุดชนวนหนังสือเด็กให้เฟื่องฟูขึ้น จนมีสำนักพิมพ์เอกชนอื่น ๆ พิมพ์หนังสือเด็กเลียนแบบออกมาอีกมาก ต่อมา เนื่องจากการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กต้องใช้เงินทุนค่อนข้างสูง และจำหน่ายได้น้อยกว่าหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ สำนักพิมพ์ต่าง ๆ จึงนิยมผลิตหนังสือสำหรับผู้ใหญ่มากกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพสูง ทั้งในด้านเนื้อเรื่อง ภาพประกอบ และรูปเล่ม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระบรมราชานุเคราะห์เป็นส่วนพระองค์ ให้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กขึ้นในปี พ.ศ. 2509 หลายเล่มด้วยกัน และยังได้มีพระราชดำรัสให้ตั้งคณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เพื่อการค้นคว้าและอ้างอิงของเยาวชนไทยทุกระดับ

ในปี พ.ศ. 2515 องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดให้เป็นปีหนังสือสากล ประเทศไทยได้ร่วมเฉลิมฉลองด้วยการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก และจัดต่อมาเป็นประจำทุกปี จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งจัดให้มีกาประกวดหนังสือดีเด่นประจำปี โดยมีประเภทรางวัลหนังสือสำหรับเด็กด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นปีเด็กสากล วงการหนังสือสำหรับเด็กตื่นตัวอีกครั้ง สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้เปิดสอนวรรณกรรมสำหรับเด็ก มีสำนักพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะเกิดขึ้นหลายสำนักพิมพ์ ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการก็นับว่ามีส่วนช่วยทำให้นหนังสือเด็กเฟื่องฟูยิ่งขึ้น ด้วยการส่งเสริมให้มีนหนังสือเด็กที่ดี คือจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็กดีเด่นขึ้นทุก ๆ ปี เป็นระยะที่ถือได้ว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กของไทยเติบโตแพร่หลายยิ่งกว่ายุคใด ๆ ในอดีตที่ผ่านมา มีการผลิตวารสารและหนังสือสำหรับเด็กหลาย ๆ วัยที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านการนำเสนอเนื้อหา ผู้เขียน และผู้ผลิต ออกวางจำหน่ายทั่วไป นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารรายปักษ์ต่าง ๆ ยังได้จัดทำภาคพิเศษสำหรับเด็กไว้เป็นส่วนหนึ่งของหนังสือด้วย ในเวลานั้น ตลาดหนังสือสำหรับเด็ก มีสัดส่วนระหว่างหนังสือแปลต่อหนังสือไทย ถึงเกือบ 3 : 4 เลยทีเดียว (รวบรวมจาก วิริยะ สิริสิงห, 2524 : 10 – 11, นิสา ชูโต และ กล่อมจิตต์ พลายเวช, 2527 : 14 – 26, จันทนีย์ พานิชผล, 2526 : 59 – 67)

ระยะแรก ๆ ของหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย ทั้งที่เป็นเรื่องที่นักเขียนไทยเขียนเอง และที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ มักมีลักษณะที่แสดงคุณธรรมสำเร็จรูป เช่น ธรรมะชนะอธรรม หรือเป็นเรื่องคำสอนที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ดังที่ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์ หรือเช่น นิทานชุดประทีปทอง ซึ่งเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์คุรุสภา (ราวช่วง พ.ศ. 2500) โดยบรรยายภาคเป็นไปอย่างที ศาสตราจารย์ คุณหญิง แม้นมาศ ขวลิต (กรุงเทพฯธุรกิจ, 21 ธันวาคม พ.ศ. 2540) ผู้ซึ่งในระยะหลังจากนั้นได้ริเริ่มจัดทำหนังสือสำหรับเด็กในรูปแบบใหม่ขึ้น ได้กล่าวถึงช่วงเวลานั้นว่า "(หนังสือเด็ก) ไม่มีหรอกค่ะ ถ้ามีก็มีเป็นคำสอน ..เมื่อก่อนนี้เรามักคิดว่า ถ้าจะทำหนังสือให้เด็กอ่าน ต้องสอน"

แนวคิดลักษณะนี้มีมาช้านานแล้วในหลาย ๆ แห่งทั่วโลก ในการศึกษาสภาพการณ์วรรณกรรมเยาวชนของประเทศที่กำลังพัฒนา โดย แอนน์ เพลโลวสกี (Anne Pellowski, 1981 : 19) เมื่อเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา พบว่า ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ทั่วไป ยังไม่ใส่ใจถึงความจำเป็นที่จะต้องซื้อหนังสือสำหรับเด็กอ่าน หรือหากว่าซื้อ ก็มักเลือกซื้อหนังสือประเภทเน้นการอบรมสั่งสอน ซึ่งผู้ปกครองเห็นว่ดีต่อการศึกษาของเด็ก ๆ ทั้งนี้ "ประโยชน์" จากความเบิกบานใจที่ได้จากหนังสือของเด็ก ๆ นั้น ยังไม่ชัดเจนสำหรับผู้ปกครองโดยทั่วไป แม้กระทั่งในชุมชนที่เชื่อว่าการเล่านิทานนั้นเป็นสิ่งที่ดี ก็ยังไม่เข้าใจว่าทำไมจะต้องซื้อหนังสือที่อ่าน "สนุก" สำหรับเด็ก

สำหรับประเทศไทย มีหลักฐานมากพอจะเชื่อได้ว่าแนวคิดเช่นนี้น่าจะยังมีอยู่ และยังคงมีอิทธิพลต่อผู้เขียน ผู้วิจารณ์ รวมถึงผู้ศึกษาเกี่ยวกับหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ในระดับพอสมควร แม้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา งานวิจัยจำนวนมากที่ทำการวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนไทย (รวมทั้งหนังสือที่แปลจากภาษาต่างประเทศ) ยังเป็นการวิจัยเพื่อค้นหาว่า วรรณกรรมได้ "สอน", "ถ่ายทอดค่านิยม" หรือ "ปลูกฝังคุณธรรม" อะไรให้กับ

เยาวชนบ้าง แม้กระทั่ง งานวิจัยของ Boonsri CheevaKumjorn (1994) ซึ่งเสนอต่อมหาวิทยาลัย โอเรกอน ก็ยังได้เน้นถึงความสำคัญในการ "สอนศีลธรรม" ในหนังสือสำหรับเด็กสมัยปัจจุบัน โดยแทบ จะทุก ๆ งานวิจัย - ซึ่งแม้จะย้าอู่เสมอในเนื้อหาของงานวิจัยว่า หากหนังสือ "จงใจสอน" มากไปเด็กจะไม่ สนใจ - ต่างก็จบลงด้วยข้อเสนอนี้ในลักษณะเดียวกันกับประโยคที่ศาสตราจารย์ คุณหญิง แม้นมาศ ชาลิต อ่างถึงบรรยายภาศการพิมพ์วรรณกรรมเยาวชนเมื่อ 40 ปีก่อน คือ "ทำหนังสือให้เด็กอ่าน ต้องสอน" นั้นเอง¹

อย่างไรก็ดี การที่ในปัจจุบันหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน หรือวรรณกรรมเยาวชน แปรจากภาษาต่างประเทศ รุกคืบเข้ามาครอบครองพื้นที่บนชั้นหนังสือมากขึ้น ทำให้เริ่มมีเสียงถามไถ่ ผ่านสื่อถึงวรรณกรรมเยาวชนของไทย แสดงความสงสัยถึงความชอบของผู้อ่าน และความสามารถของผู้ เขียน รวมทั้งการสนับสนุนด้านรางวัลจากสถาบันเกี่ยวกับธุรกิจหนังสือ ดังเช่นในคอลัมน์ "บน วรรณกรรม" กับ สิงห์ สนามหลวง (เนชั่นสุดสัปดาห์, 25 กรกฎาคม 2540) จดหมายจากผู้อ่านซึ่งใช้ชื่อ ว่า พิรยา อัชฌมา ได้ถามว่าเด็กไทยชอบอ่านเรื่องแปลของเมืองนอกมากกว่าหรือ หรือนักเขียนไทยมี จำนวนน้อยเกินไป และเขียนไม่น่าอ่าน สิงห์ สนามหลวง ได้ตอบว่า

"หนังสือเด็กของไทยในช่วง 10 - 20 ปีที่ผ่านมานี้มีจำนวนมากขึ้น แต่ส่วน ใหญ่จะเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็ก และหนังสือสำหรับเด็กในช่วงก่อนวัยรุ่น ส่วนที่เป็น สำหรับเด็กโต หรือที่เรียกว่า 'วรรณกรรมเยาวชน' คือตั้งแต่ช่วงเริ่มวัยรุ่นจนถึงอายุประมาณ 18 - 20 ปี ดูเหมือนว่าผลงานของไทยเราน่าสนใจจริง ๆ มีน้อยมาก และในจำนวนที่ว่ น้อยมากนี้ ตามทรรศนะของผม คิดว่าคุณภาพยังไม่ค่อยน่าพอใจ" (หน้า 64)

จะเป็นด้วยเหตุใดก็ตามแต่ สิ่งที่น่าสนใจและนำมาสู่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็คือ วรรณกรรมเยาวชน ในฐานะสื่อ ซึ่งปรากฏขึ้นในตลาดหนังสือสำหรับเด็กของไทย ไม่ว่าจะเป็ นวรรณกรรมเยาวชนของไทย หรือที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ ย่อมสามารถ "บอก" ได้บางอย่างถึง เยาวชนไทยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของหนังสือ รวมถึงกรอบความคิดที่สังคมต่าง ๆ มีต่อเยาวชน ของตน ผ่านสายตาของนักเขียน และบรรณาธิการผู้ผลิตหนังสือนั้น ๆ ด้วย นอกเหนือไปจากนั้น แม้จะ มีผู้เคยตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความต่างของวรรณกรรมทั้งสองประเภทนี้ และการที่วรรณกรรมเยาวชนแปล มีจำนวนมากในตลาดไทย มาก่อนแล้ว แต่ก็ยังไม่เคยปรากฏว่ามีการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างเนื้อหาวรรณกรรมเยาวชนไทย กับวรรณกรรมเยาวชนแปล อย่างเป็นทางการจะลักษณะมาก่อนเลย สักครั้งเดียว

¹ อ่านรายละเอียดใน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หน้า 31 -34

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ตัวบทวรรณกรรมเยาวชนที่ได้เลือกทำการศึกษา เป็นวรรณกรรมสำหรับเยาวชนอายุระหว่าง 14 – 18 ปี ทั้งหมดที่ตีพิมพ์จำหน่ายในตลาดหนังสือของไทย ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2539 – 2541 โดยผู้วิจัยถือเสมือนว่า วรรณกรรมเยาวชนไทย และวรรณกรรมเยาวชนแปลทั้งหมดนั้น เป็นโครงสร้างใหญ่โครงสร้างหนึ่ง ที่ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างละเอียดด้วยแนวคิดเชิงสัญวิทยาโครงสร้างนิยม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สัดส่วน หรือลักษณะขององค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงสร้างดังกล่าวต่างมีความหมาย เป็นความหมายที่แสดงถึงกรอบความคิดและภาวะปัจจุบันของวรรณกรรมเยาวชนในประเทศไทย

ฉะนั้น เมื่อผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ภาพของเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของหนังสือเอง ได้ถูกสร้างและสื่อออกมาอย่างไรในผลิตผลทางวัฒนธรรมประเภทนี้ รวมไปถึงศึกษากรอบความคิดของสังคมต่อเยาวชนของตน จึงเชื่อว่า ด้วยวิธีการเปรียบเทียบที่ความเหมือนและความต่างในบริบททางวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนดังที่กล่าวมา น่าจะทำให้คำตอบที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมเยาวชนของแต่ละชาติ โดยเฉพาะของไทย กระจ่างแจ้งขึ้น ในขณะที่บทสัมภาษณ์บรรณาธิการวรรณกรรมเยาวชน จะอธิบายถึงเหตุผลและปัจจัยเบื้องหลังคำตอบดังกล่าว รวมถึงให้ทรรศนะเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มของวรรณกรรมเยาวชนในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสื่อประเภทนี้ต่อไป.

ปัญหาคำวิจัย

1. ภาพรวมด้านเนื้อหาและวิธีการนำเสนอภาพเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งตีพิมพ์จำหน่ายในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2541 มีลักษณะอย่างไร
2. ภาพของเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนของไทย กับวรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. จากทัศนะและประสบการณ์ของบรรณาธิการสำนักพิมพ์ มีปัจจัยเบื้องหลังอย่างไรในการคัดเลือกนำเสนอวรรณกรรมเยาวชนไทย และวรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ จึงทำให้ภาพของเยาวชนปรากฏออกมาเช่นนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาพรวมด้านเนื้อหา และวิธีการนำเสนอภาพเยาวชน ในวรรณกรรมเยาวชนซึ่งพิมพ์จำหน่ายในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2541
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพของเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนของไทย กับวรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการเลือกนำเสนอวรรณกรรมเยาวชนไทย และวรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ จากทัศนคติและประสบการณ์ของบรรณาธิการสำนักพิมพ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้เขียน ผู้อ่าน ผู้ศึกษา ผู้วิจารณ์ หรือแม้กระทั่งผู้ปกครอง จะได้เห็นภาพชัดเจนขึ้นว่าวรรณกรรมเยาวชนไทย กับวรรณกรรมเยาวชนแปลนั้น มีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะได้นำไปพิจารณาค้นหาเหตุผล และปรับปรุงในส่วนที่ต้นเกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนไทยต่อไป
2. เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเยาวชนของแต่ละวัฒนธรรม ในสายตาของผู้ผลิตสื่อวรรณกรรมเยาวชน (ผู้เขียนและบรรณาธิการสำนักพิมพ์) รวมไปถึงสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยที่เป็นผู้อ่านวรรณกรรมเยาวชนที่ทำการศึกษา ซึ่ง – ในชีวิตจริง – ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับภาพของเยาวชนที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนไทย
3. ผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย จะเข้าใจกระบวนการทำงานเกี่ยวกับการนำเสนอวรรณกรรมเยาวชนไทย อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ขอบเขตและข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือการวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมเยาวชนในเชิงปริมาณ, การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนด้วยแนวคิดสัญญาวิทยาโครงสร้างนิยม และการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการสำนักพิมพ์

สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงปริมาณ จะศึกษาหนังสือสำหรับเยาวชนอายุระหว่าง 14 – 18 ปี โดยศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลาระหว่าง เดือนมกราคม พ.ศ. 2539 – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 (ถือตามการพิมพ์ครั้งล่าสุด หากเป็นการพิมพ์ซ้ำ) จัดทำข้อมูลสังเขป แบ่งประเภทและประเภทย่อยของวรรณกรรมทุกเล่ม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการและแนวคิดเชิงสัญญาวิทยาโครงสร้างนิยม ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการสำนักพิมพ์ จะติดต่อสัมภาษณ์บรรณาธิการจากสำนักพิมพ์ที่มีผลงานวรรณกรรมเยาวชนรวมอยู่ในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษามากเป็นอันดับต้น ๆ ห้าแห่ง อันประกอบด้วย สำนักพิมพ์ต้นอ้อ แพรวเยาวชน ฝั่เสื่อ ดอกหญ้า และ ไทยวัฒนาพานิช

อย่างไรก็ดี การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากวรรณกรรมที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้นการเลือกแปล และเลือกตีพิมพ์ จึงมีผลต่อภาพของเยาวชนที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้น ในขั้นตอนของการแปล อาจมีความคลาดเคลื่อนเปลี่ยนแปลง หรือขาดหายทางภาษา ซึ่งทำให้ภาพของเยาวชนที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลนั้นไม่ตรงตามต้นฉบับดั้งเดิมเสียทีเดียว ทั้งหมดถือว่าเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ และเป็นข้อตกลงว่าผู้วิจัยจะศึกษาจากผลงานที่ปรากฏวางแผงในตลาดหนังสือของไทยแล้วเท่านั้น

นิยามศัพท์

เยาวชน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือใกล้เคียง มีอายุโดยประมาณระหว่าง 14 – 18 ปี ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลง การแสวงหาตัวตน และการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่

วรรณกรรมเยาวชน หมายถึง หนังสือเล่ม (paper back) ประเภทบันเทิงคดี ที่สำนักพิมพ์ผลิตออกวางจำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นหนังสือสำหรับเยาวชนหรือมีเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

วรรณกรรมเยาวชนไทย หมายถึง วรรณกรรมเยาวชนที่เขียนโดยนักเขียนไทย เป็นภาษาไทย และตีพิมพ์จำหน่ายในประเทศไทย

วรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ หมายถึง วรรณกรรมเยาวชนที่เขียนโดยนักเขียนต่างประเทศ เป็นภาษาต่างประเทศ ได้รับการแปล เรียบเรียง ถอดความ หรือดัดแปลงมาเป็นภาษาไทย โดยนักแปลไทย และตีพิมพ์จำหน่ายในประเทศไทย

บรรณาธิการ หมายถึง ผู้พิจารณาเลือกสรรต้นฉบับจากนักเขียนและนักแปล ตรวจสอบ และตัดสินใจในกระบวนการผลิตวรรณกรรมเยาวชน ก่อนจะผลิตออกวางจำหน่าย

การเสนาภาพ (portrayal) หมายถึงทุก ๆ องค์ประกอบในวรรณกรรมนั้น ที่สื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับภาพพจน์ของเยาวชน – ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทางสังคม – มากขึ้น ทั้งด้วยการกล่าวถึงตัวละครหลักที่เป็นเยาวชนโดยตรง หรือโดยผ่านการสร้างโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ข้อขัดแย้ง หรือการให้รายละเอียดสิ่งอื่น ๆ เช่น ตัวละครอื่น หรือ จาก เป็นต้น

วัฒนธรรม ในที่นี้ ให้ความหมายตามที่สำนักโครงสร้างนิยม (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2539 : 121 – 122) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “...วัฒนธรรมเป็นกรอบความคิด เป็นภาษาที่อยู่ในระบบคิดของมนุษย์ กรอบความคิดดังกล่าว ทำให้มนุษย์ในแต่ละสังคมให้คำนิยามความสัมพันธ์ต่าง ๆ รอบตัว ระหว่างตัวเองกับธรรมชาติ ตัวเองกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และตัวเองกับอำนาจสูงสุดอย่างแตกต่างกัน มนุษย์เราใช้กรอบความคิดนี้ ในการจำแนกแยกแยะสภาพเงื่อนไขความเป็นจริงของตัวเอง...” ในการศึกษาวิจัยนี้ จะถือว่า “วัฒนธรรม” ที่กล่าวถึง ไม่ได้เป็นไปตามอาณาเขตประเทศของวัฒนธรรมดังกล่าวเท่านั้น แต่เป็นในอาณาเขตความคิดของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นมากกว่า

อย่างไรก็ดี การระบุว่าวรรณกรรมแต่ละเล่มมาจากวัฒนธรรมใด จะพิจารณาจากภูมิลำเนาของผู้เขียน จาก และภูมิลำเนาของตัวละคร ร่วมกัน